

ISBN: 978-605-7949-44-8

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

Ketebe Yayınları: 130

Hatırat

Editör

Dilara Yabul

Kapak

Harun Tan

Düzeltili

Cihan Aldık

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Nisan 2019
İstanbul

ketebe.com

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 34989

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212.612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Matsis Matbaa Hizmetleri

San. ve Tic. Ltd. Şti

Sertifika No: 40421

Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad.

No: 51 Sefaköy Küçükçekmece / İstanbul

Tel: 212 624 2111

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir. İzinsiz yayınlanamaz.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Sultan II. Abdülhamid'in Sadrazamı
[Küçük] Mehmed Sa'îd
Paşa'nın Hâtırâtı
Cilt: II-III

HAZIRLAYAN
MUSTAFA GÜNDÜZ

KATKIDA BULUNANLAR
SELİM SELİMOĞLU
RAŞİT GÜNDOĞDU - BARIŞ ERDOĞAN

KETEBE

İçindekiler

MEHMED SA'İD PAŞA'NIN HÂTİRÂTI İKİNCİ CİLT

Mukaddime.....	23
Sûret-i Arıza.....	26
Başkitâbet'e.....	28
Devletlerin Islahât ve Tekliflerinden İhtizar.....	30
Arıza.....	31
Zirâ'at Bankası.....	34
Sûret-i Arıza.....	35
Sadâret Teklifi Vesilesiyle Birkaç Def'a Saraya Celbim.....	38
Sûret-i Tezkire.....	42
İsmail Kemal Bey'in Lâyhıası, Kânûn-ı Esâsî'nin Tebdîli.....	43
Lâhika.....	44
Mûlahaza.....	45
Tekraren Teklif-i Sadâret.....	47
Mâbeyn Başkitâbeti'nden.....	49
A'şar Hakkında Su'âl-i Mütala'a.....	49
Yunanîlerle Muharebe Müzakeresi ve Saraya Da'vetim.....	51
Tekrar Da'vetim.....	52
Başkâtibin Tekrar Vürûdu.....	57
İlân-ı Harb.....	57
Huzûra Kabulüm.....	58

Mâbeyn Başkitâbeti'nden Gelen Tezkire.....	59
Yunanîlerle Musalaha Hakkında Rusya İmparatorunun Nâmesi.....	59
Şerâit-i Musalaha Hakkında Re'yimin Su'âli ve Min-gayri Resmin Süferâyı Görmekliğim İrâdesi.....	60
Yunanîlerle Konsolosluk Mukavelesi.....	65
Mâbeyn Başkitâbeti'nden Gelen Tezkire Sûretidir.....	67
Başkitâbet'e Yazdığım Cevap.....	67
Garib Bir İsticvâb.....	70
Cevabî, Mâbeyn Başkitâbeti'ne.....	70
Komasyon Riyâsetinin Tekrar Teklifi.....	72
Sir Currie'nin Vedâ'ı.....	73
Sadâret Teklifi.....	73
Tebrik-i Leyle-i Regâib ve Onun Neticesi.....	74
Sûret-i Tezkire.....	75
Zahiren Tekrar Teklif-i Sadâret ve Zımnen Tahsîl-i Yemin.....	76
Bir Hâl-i Acîb.....	76
Huzûr-ı Şâhâneye Yazılan 'Arıza Sûretidir.....	78
Musâbiyetim.....	82
Sûret-i Tezkire.....	84
Bir Husûs-ı Maliden Dolayı Fransa Hükümeti'nin Şikâyeti.....	87
Nihayet Bir Mes'ele-i Siyasiye Hudûsü.....	87
Sûret-i Tezkire.....	88
Cevaben Yazılan Tezkire.....	89
Zeyl.....	92
Mâbeyn'e Celbim.....	93
Mûlahaza.....	96
Bana Me'mûriyet Teklifi.....	97
Prens Ferdinand ve Necib Melhâme.....	99
Necib Melhâme'nin Müsteşarlığı.....	100
Necib Melhâme'nin Halefi.....	100
Mâbeyn Kâtiblerinin Me'mûriyetleri.....	100
Maliyenin Hali.....	101
Selanik Valisi Tevfik Bey Tarafından Mürsel Telgrafnâme.....	101
Selanik Vilâyetine Telgrafnâme-i Sadâret.....	102
Makedonya'nın Âsâyîşi.....	102
Sivas Valiliği.....	103

Londra Sefâreti.....	104
Polis, Jandarma İçin Nizâmât Te'sîsine Teşebbüsüm.....	104
Bir Polise Büyük Bir Rütbe-i Mülkiye.....	105
Rütbe Tevcihâtı.....	106
Mâlîde Muzâyakâ-i Fevka'l-'âde ve Tertîbât-ı Surre.....	106
Beyrut ve Suriye Vilâyetlerine Verilen Surre-i Hümâyûn Havalâtı.....	107
Ma'âşât-ı Mütedâhile.....	109
Sefirlerimizin, Konsoloslarımızın Hâl-i Zarûrette Bulunmaları ve Hazîne-i Hâssa'nın Tahsîsâtından Ziyâde Para Alması.....	113
Ma'âşların Artması.....	114
Rumeli Vilâyetlerinin Ahvâl-i Maliyesi.....	115
Mûlahaza.....	116
Telgraf Sûreti.....	119
Mûlahaza.....	119
Tevhîd-i Mübâyâ'ât Komisyonu.....	120
Mûlahaza.....	124
Makedonya'da Kuvve-i Askeriyesinin Tezyîdi.....	125
Rumeli'inde Kuvve-i Askeriyesinin Mevcudu İle Bu Def'a Zamm Olunacak Kuvvet.....	126
Selanik Vilâyetinde Vârid Olan 9 Eylül 318 Tarihli Telgrafnâme.....	127
Çetelerin Tekessürü.....	127
Vilâyetlerin Ahvâl-i Maliyesi.....	128
Bütçe.....	131
İstidrâd.....	132
Mûlahaza.....	132
Sûret-i Defter.....	133
Tütün Rejisinin Vâridâtını Teşkil Eden Şeyler.....	134
Patent Vergisi.....	137
Şahsî Vergi.....	137
A'şâr.....	138
Zahire Borsası.....	141
Emlâk Vergisi Bakâyası, Vergi Tezkireleri ve Tahsîldârlar.....	142
Tahsîl-i Emvâl İçin Nizâm Te'sîsi, Ba'zı Bakayânın Kemiyeti.....	143
Her Haftanın Tahsîlâtına Bâb-ı Âlî'nin Vukûfu Lüzûmu ve Maliye Nezâreti'nce Sene Nihayetinde Müsabaka Cetvelleri Yapılması.....	144
Vergi İçin İdâre-i Umûmîye Teşkîli ve Vergilerin Ta'dîli Usulünün İslahı.....	145

Dâ'ire-i Sadâret'te Hesabât Müdüriyeti ve Tahrîrât-ı Ecnebiye Kitâbeti Teşkiline Teşebbüs	146
İtalya'nın Teşkilât-ı Maliyesinden İstifade	147
Makedonya'da Eşkîya Çeteleri	147
Manastır, Kosova, Edirne ve Selanik Vilâyetlerine Telgrafnâme	148
Tezkire-i Husûsiye-i Ma'rûza	149
Diğer Tezkire-i Ma'rûza	151
Çetelere Karşı Tehyi'ât ve Meclis-i Vükelâ Mazbatası	153
Selanik Vilâyetinden Vârid Olan Telgrafnâme	155
Esnâ-yı Müzakerede Serasker Rıza Paşa Tarafından Mukaddem Verilen İzahat	155
Bütçe Açığından Dolayı Te'diyâtta İttihaz Ettiğim Kâ'ide	156
Mülâhaza	158
Mülâhaza	159
Tütün Rejisi	160
İstikraz	160
Abdurrahman Paşa'nın Re'yi	162
Mülâhaza	162
Selim Melhâme'nin Menfa'atperestliği	163
Tobini ve Lorando Alacakları ve Yine Selim Melhâme	164
Bütçe Tanzîmi	165
Sûret-i Muhtıra	166
Selâm-ı Şâhâne ile Devâ'ire Bütçe Tanzîm Ettirilmesi	168
Rûteb-i Askeriye	170
Mülâhaza	171
Almanya	172
Mülâhaza ve Tebsıra	176
Mösyö Gwinner'in Mektubu	177
Hâriciye Nezâreti'ne 25 Teşrîn-i sâni 902 Tarihıyla Almanya Sefiri Tarafından İrsal Olunan Tezkire-i Husûsiyenin Tercümesi Sûretidir:	178
Kudüs Kilisesi ve Almanya	180
Tevhîd-i Düyûn Me'elesi ve Yine Selim Melhâme	182
Sûret-i Varaka	183
Devletlerin Eski ve Yeni Politikaları	184
Alman ve Rusların Kablo İmtiyazı Talebi	184

Karaköy Köprüsü'nün Tecdüdi.....	185
Avusturya.....	186
Mülhaza	187
Rumeli Katoliklerine Avusturya Tarafından İddia-yı Himaye.....	189
Bosnalıları Hicrete Teşvîk.....	191
Avusturya Sefirinin Bosna ve Hersek Müslümanları Hukukuna Dair Kırâ'et Ettiği Lâyihadan:	192
Ahali-i İslâmiye'ye Mahsûs Yeni Bir Nizâmname Yapılmaktadır ki Esasları Şunlardır:.....	193
Rumeli Demiryolu Şirketinin Da'vâsı.....	194
Avusturya Sefâretiyle Bir İhtilaf.....	194
Arnavutluk ve Avusturya-Rusya.....	195
Tezkire-i Husûsiye.....	195
Viyana Sefâret-i Seniyyesinden Gelip Bâ-Tezkire-i Husûsiye Arz Kılınan 21 Haziran 1902 Tarihli ve 227 Numaralı Tahrîrât-ı Mahremâne Tercümesinde Münderic Kont Golohowski'nin İfadâtının Bir Fıkrasıdır	196
Encümen-i Mahsûs Mazbatası Sûretidir.....	196
Tezkire-i Ma'rûza.....	200
Kont Golohowski Tarafından 31 Temmuz 902 Tarihiyle İrsal Olunan Tahrîrâtın Müstahrec Fıkrâtın Tercümesidir	201
Hâriciye Nezâreti'ne 26 Eylül 902 Tarihiyle Sırbie Sefâreti'nden Vârid Olan Muhturanın Tercümesidir.....	203
Tezkire-i Ma'rûza-i Husûsiye	207
Bulgaristan Komiserliğine Tahrîrât-ı Sadâret.....	209
Bulgaristan Komiserliğinin Tahrîrâtı.....	210
Rusya	213
Tezkire-i Husûsiye Sûretidir	215
6 Muharrem 320 Tarihli Tezkire-i Husûsiye-i Ma'rûza Sûretidir.....	220
Mâbeyn Başkitâbeti'nden Alınan 154 Numaralı Tezkire-i Mahsûsa Sûretidir.....	222
Mâbeyn Başkitâbeti'nden Alınan 160 Numaralı Tezkire-i Husûsiye Sûretidir	223
Başkitâbet'in 174 Numaralı Tezkire-i Husûsiyesi Sûretidir	223
Berat-ı 'Âlî Müsveddesini Rü'yet ve Tashîh Esnasında İlave Ettiğim Fıkra Ber-vech-i Âtidir.....	224
Tezkire-i Husûsiye-i Ma'rûza	224